

Obecný úvod a historie ústavu

Patologie je obor medicíny, který je snad nejvíce zatížen předsudky ze strany laické veřejnosti. Většinou si lidé pod tímto výrazem představí pitevnu a vše co s ní souvisí. Pravdou však je, že pitevní provoz tvoří jen malou část pracovní náplně lékařů – patologů a ostatního zdravotnického personálu na odděleních patologie. K tomuto stavu výrazně přispěly zejména krimiseriály, ale také celková nevědomost o tom, co patologie jako lékařský obor obnáší, z čeho vychází a kam směřuje. K objasnění těchto základních otázek má přispět následující text.

Rozborem etymologie slova *patologie* dospějeme k tomu, že se jedná o složeninu dvou slov řeckého původu, a to: *pathos* = nemoc a *logos* = nauka. Z toho je patrné, že patologie je nauka zabývající se chorobnými změnami v organismu, jejich popisem, studiem příčin jejich vzniku (etiologií) a v neposlední řadě studiem mechanismů, které k onemocnění vedou (patogenezi).

Jak již bylo popsáno výše, pitvy (odborně autopsie), jako nejnámější příklad pracovní náplně patologů tvoří jen malou složku. Stěžejním úkolem práce lékaře-patologa je stanovovat diagnózy onemocnění nebo tyto diagnózy zpřesňovat. Lékař patolog pracuje převážně s mikroskopem, pod kterým prohlíží histologické preparáty. Tím se dostáváme k termínu **biopsie**. Biopsie jsou části tkání odebrané ze živých pacientů. Důvodů může být celá řada. Základním je určit diagnózu a stanovit co možná nejpřesněji původ onemocnění, protože přesnost diagnózy znamená stanovení optimální léčby. Biopsie se provádějí na klinických pracovištích. Například na chirurgiích při operacích, interních při endoskopiích a podobně. Vzorky takto odebrané jsou dopravovány na oddělení patologie, kde jsou zpracovávány a vyhodnocovány. Je stanovena diagnóza a klinik je o závěru lékaře-patologa informován a může zahájit účinnou léčbu. Výše uvedený postup je nejjobecnějším a nejjednodušším schématem.

Existuje celá řada specializovaných prací lékaře-patologa a celý postup má přesně daná pravidla a omezení, která musí jak klinik, tak lékař-patolog dodržovat. Práce patologa je jednou z nejnáročnějších a zároveň nejzodpovědnějších, protože nepřesná nebo dokonce špatná diagnóza vede ke špatné léčbě, která může být v lepším případě málo účinná a v horším případě neúčinná s následným úmrtím pacienta.

Je třeba se uvědomit, že patologie je náročný obor, jak na znalosti lékařů, tak na znalosti a dovednosti zdravotnického personálu. Zároveň je to obor náročný po stránce finanční a organizační. Různá oddělení patologie mají nejen rozdílnou úroveň, ale také rozdílné spektrum možných vyšetření.

Ústav klinické a molekulární patologie LF UP v Olomouci patří k pracovištím se špičkovou úrovní, co se týče nejen zdravotnického personálu, ale i přístrojového vybavení, z čehož vyplývá nadstandardně široké spektrum možných typů histologických a molekulárně-biologických vyšetření.

Obor patologie má v Olomouci dlouhou tradici, která se datuje od osmnáctého století a je úzce spjata s Univerzitou Palackého a městem Olomouc. První zmínka o výuce patologické anatomie v Olomouci pochází z roku 1778. Významnou osobností, která se podepsala na etablování patologie v rámci olomouckého regionu, byl Prof. Jan John z Lipníku, který v roce 1811 založil anatomický kabinet „Theatrum anatomicum“ a prof. Artur Willigk, který se zasloužil o založení výukové sbírky patologicko-anatomických preparátů („Museum pathologicum“), čítající údajně kolem jednoho tisíce lihových makropreparátů.

Moderní dějiny patologie se začínají psát v roce 1920, kdy se stává prvním prosektorem Dr. Berka, který zavádí barvicí metodu Kochových bacilů tuberkulózy. Poté se ve vedení patologie v Olomouci vystřídali lékaři jako např. prof. MUDr. Václav Neumann, Prof. MUDr. Jan Kabelík, Dr. J. Jung, Prof. MUDr. František Pavlica a Doc. MUDr. Kamil Kučera. Každý z nich zanechal na rozvoji olomoucké patologie svůj nezaměnitelný rukopis. Poválečná léta jsou charakterizována působením Doc. MUDr. Čestmíra Dvořáčka, CSc., který se zasloužil o vybudování základů moderního ústavu jak ve složce provozní, tak i odborné a výukové. Doc. Dvořáček představoval zástupce „severomoravské školy patologů“, ze které vzešla nejen řada primářů – přednostů nově zřizovaných patologicko-anatomických oddělení na Moravě, ale i řada významných čelných představitelů oboru patologie a soudního lékařství; dále pak i vysokých akademických funkcionářů školy (Prof. MUDr. et JUDr. L. Neoral, emeritní přednosta Ústavu soudního lékařství a děkan lékařské fakulty, Prof. MUDr. J. Dušek, CSc., PhD., prorektor university, Doc. Dr. A. Kolín, CSc., patolog Medici Center v Torontu a další). Neopomenutelnou stopu do historie ústavu vtisknul Doc. MUDr. Vladislav Valach, vynikající diagnostik v oblasti mikrobiologické patologie a pokračovatel v realizaci sítě severomoravských patologicko-anatomických pracovišť. Doc. Valach rozšířil podstatně objem provozů ve zdravotním sektoru ústavu a kladl důraz na praktickou a systematicky vedenou výuku studentů. V roce 1974 byl do čela ústavu jmenován Prof. MUDr. Rostislav Kodoušek, DrSc., který se zaměřil zejména na rozvoj metodické a studium etologických principů chorob. Specifickou pozici mezi přednosty ústavu patologie zaujímá Prof. MUDr. Jaroslav Dušek, CSc, Ph.D., prorektor Univerzity Palackého, přednosta Oddělení patologie Fakultní nemocnice, významný odborník v patologii a vysokoškolský pedagog. Dlouhodobě pracoval na McGill Univerzitě v Kanadě. Byl předsedou International Academy of Pathology (IAP). V didakticko-pedagogické oblasti zavedl nový styl výuky oboru na základě „Problem based learning“. V odborných aspektech se profiloval na oblast elektronové mikroskopie, onkohematologie a neuropatologie. V současnosti vede Ústav klinické a molekulární patologie Prof. MUDr. Z. Kolář, CSc.